

Abstracts en stellingen pitches

Joost Vijselaar - Integriteit

Abstract

De recente aanscherping van de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP) demonstreert het toenemend belang dat nationaal en internationaal wordt gehecht aan de adequate bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Bij medische dossiers geldt daarbij vanouds ook het geneeskundig beroepsgeheim. Tegelijkertijd is in de geschiedschrijving de laatste decennia de betekenis onderkend van (ego)documenten die inzicht geven in persoonlijke levensgeschiedenis en in praktijken die hun neerslag vinden in persoonsdossiers. De belangen van de privacy en die van historisch, maar ook ander wetenschappelijk onderzoek staan hier soms op gespannen voet met elkaar. Het is nog niet vanzelfsprekend dat ten behoeve van historisch onderzoek persoonsdossiers bewaard blijven of inzage wordt verleend.

Ook bij een afdoende regeling van de inzage in beperkt toegankelijke archieven doen zich dilemma's voor bijvoorbeeld rond het vragen van toestemming aan betrokkenen, de grenzen van anonimisering en onherleidbaarheid, of waar het gaat om de positie van bekende personen. Bovendien is er bij het gebruik van beperkt openbare stukken altijd de vraag rond de controleerbaarheid van de bevindingen door derden.

Het werken met beperkt toegankelijke stukken vraagt van historici grote zorgvuldigheid. Historici moeten echter altijd acht slaan op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de personen waarnaar zij onderzoek doen, ook wanneer er geen officiële voorwaarden zijn voor inzage in privacy-gevoelig materiaal.

Stelling

Historici moeten altijd acht slaan op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de personen waarnaar zij onderzoek doen, ook wanneer er geen officiële voorwaarden zijn voor inzage in privacy-gevoelig materiaal.

Maartje van der Kamp - Betrouwbaarheid

Abstract

Tijdens hun studie leren historici niet alleen hoe ze onderzoek kunnen doen in primaire bronnen maar leren ze die bronnen ook op hun merites beoordelen. Archiefstukken, opgesteld toen het verleden nog aan de gang was, lijken op het oog de meest betrouwbare bron. Maar ieder archiefstuk dat vandaag de dag bij een archiefinstelling te vinden is, is met een bepaald doel tot stand gekomen en bewaard. Pas als de historicus dat doel heeft achterhaald, kan de informatie uit deze bron binnen de juiste context worden geïnterpreteerd.

Historica en archivaris Maartje van de Kamp vraagt zich af of historici die de geschiedenis van hun 'eigen' tijd en cultuur beschrijven, dat eigenlijk wel kunnen. Kunnen zij bij het toepassen van hun bronkritiek het eigen kader en de heersende publieke opinie wel loslaten? Aan de hand van haar

onderzoek naar het gebruik van het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging en de Belgische Repressie-archieven, illustreert zij hoe sommige opvattingen over de Nederlandse geschiedenis zo diep in ons allemaal geworteld kunnen zijn, dat zelfs professionele historici er niet of nauwelijks vraagtekens meer bij plaatsen.

Stelling

Het is onmogelijk betrouwbaar historisch onderzoek te doen naar de contemporaine geschiedenis van het land of de cultuur waarin je zelf bent opgegroeid.

Sophie Olie - Controleerbaarheid

Abstract

De museumvereniging spoort musea aan om zelf in hun collecties te duiken en herkomstonderzoek te verrichten naar wisselingen van eigenaren van objecten vanaf 1933 tot en met heden. Het doel is om helderheid in de herkomstgeschiedenissen van objecten te krijgen. De resultaten hiervan worden onder meer getoond op de website van het project museale verwervingen. Wat geef je hierbij weg aan informatie? Openbaarheid versus privacy? Ondanks dat dit soort onderzoek gevoelig ligt bij velen, is het belangrijk open met de informatie op internet om te gaan: personen en familienamen gewoon publiceren evenals bronnen. Transparantie gaat boven privacy.

Stelling

Weg met het anonimiseren in het herkomstonderzoek.

Marjan Schwegman - Onafhankelijkheid

Abstract

Is het mogelijk om onderzoek in opdracht te doen zonder de onafhankelijkheid van de professionele geschiedbeoefening in gevaar te brengen?

Deze vraag is met name relevant als het gaat om onderzoek in opdracht van de overheid naar politiek gevoelige onderwerpen als het Nederlandse militaire optreden in voormalig Nederlands Indië, de val van Srebrenica, de Nederlandse politieke steun aan de inval in Irak etc. De uitkomst van dergelijk onderzoek kan dermate grote politieke gevolgen hebben dat de kans niet geheel denkbeeldig is dat er politieke druk wordt uitgeoefend op het onderzoeksproces. En zelfs als daar geen sprake van is, dan nog brengt het doen van dergelijk onderzoek de onafhankelijkheid van de historicus m/v in gevaar omdat deze zich door het aanvaarden van een dergelijke opdracht voor het karretje van 'de politiek' laat spannen, zo wordt wel gezegd. Vaak wordt bij dit type onderzoek tijdens het onderzoeksproces geheimhouding betracht. Dat roept de vraag op hoe kwaliteit en onafhankelijkheid gewaarborgd worden als er geen sprake kan zijn van de vormen van *peer review* die gebruikelijk zijn bij veel 'vrij' onderzoek?

In deze pitch gebruikt Marjan Schwegman haar betrokkenheid bij het zogenaamde Irak-onderzoek om op deze en andere hete hangijzers in te gaan. Zij was vicevoorzitter van de commissie die in opdracht van de Nederlandse regering in 2009 onder leiding van Willibrord Davids onderzoek deed naar het proces van politieke besluitvorming dat voorafging aan het besluit van de Nederlandse

regering om de inval in Irak politiek te steunen. Zij vindt dat de historicus de samenleving een dienst bewijst door dergelijk onderzoek te doen, juist omdat het om onderzoek in opdracht gaat. Wel zijn er reële risico's als het om de onafhankelijkheid van dergelijk onderzoek gaat. Het is zaak die goed in kaart te brengen en maatregelen te treffen om deze risico's te beteugelen. *Bottomline* daarbij is dat de opdrachtgever zich op geen enkele wijze mag en kan bemoeien met het onderzoeksproces. Maar het is onmogelijk om elke gedachte aan mogelijke politieke effecten van een onderzoek uit het hoofd van de onderzoeker te bannen. Dat geldt uiteraard ook voor gedachten van onderzoekers in andere, 'vrije' onderzoeksprocessen. Bewustzijn van de risico's van allerlei soorten van vooringenomenheid én zelfkennis zijn het hoogste waarnaar een onafhankelijk historicus kan streven.

Stelling

Onderzoek in opdracht is geen bedreiging voor de onafhankelijkheid van de professionele historicus m/v.

Renée ten Cate - Verantwoordelijkheid

Abstract

Historica en docent Geschiedenis Renée ten Cate illustreert aan de hand van enkele dilemma's uit haar beroepspraktijk dat 'alleen vertellen' als taakomschrijving wellicht te kort schiet.

Verklaren, vermaken, verbinden, relativëren: wetenschap wordt beoefend om te gebruiken en de geschiedwetenschap is wat dat betreft geen uitzondering. Het resultaat van dit gebruik zal misschien niet de ontwikkeling van een kernwapen zijn, maar wel de legitimatie ervan. Objectiviteit en waarheid worden in een dergelijke context dikwijls ingeruild voor (opportunistische) betekenisgeving. Over de verantwoordelijkheden die historici hebben ten aanzien van dit gebruik en misbruik van geschiedenis (en de rol die ze daarin zelf spelen), wordt al jaren gediscussieerd. Ondertussen is de geschiedenis in toenemende mate opgeëist door de politiek en de entertainment industrie en wordt er nog steeds veelvuldig getwijfeld aan de precieze taakomschrijving van de professionele historicus. Zo verklaarde Martin Sommer nog zeer recent, in een opinieartikel in *de Volkskrant* van 27 oktober 2016, dat de historicus niet voor rechter moet spelen. Ter ondersteuning van zijn pleidooi haalde hij een uitspraak van de vooraanstaande historicus A. Th. van Deursen aan, die gesteld heeft dat een historicus niet kan bewijzen, alleen kan vertellen. 'Alleen vertellen': is dat de verantwoordelijkheid van de historicus?

Stelling

Historici mogen nooit oordelen, nooit hun mening geven; alleen vertellen.